

Barányiová, Magdaléna; Gulišová, Veronika; Machalková, Lucia

Medzinárodná konferencia Česká literatúra a film

Slavica litteraria. 2014, vol. 17, iss. 2, pp. 104-106

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/132899>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

(súkromného i úradného rázu), ktoré dokumentovali Šachmatovovu činnosť predsedu Oddelenia pre ruský jazyk a slovesnosť Ruskej akadémie vied. Na tejto júnovej konferencii prevažovali najmä lingvisticky orientované referáty a usporiadatelia sa rozhodli ešte bližšie vrátiť k tejto mnohostrannej osobnosti aj z interdisciplinárneho pohľadu dejín vedy a ďalších príbuzných disciplín, ako sú literárna história, textológia, medievistika, paleoslavistika a pod. A z tohto dôvodu sa 1.–2. 10. 2014 v Sankt Peterburgu pripravila druhá časť konferencie, organizovaná ďalšími akademickými a univerzitnými inštitúciami (Historická a Filologická fakulta Sankt Peterburgskej univerzity, Sankt Peterburgský historický ústav RAN, Ústav ruskej literatúry RAN a Sankt Peterburgská pobočka Archívu RAN), ktorá bola zameraná na mnohostrannú interpretáciu vedeckého diela A. A. Šachmatova, na jeho prínos pre ukrajinskú gramatiku a encyklopédiu, na politické aktivity (napr. politická podpora Malorusov = Ukrajincov) či činnosť vo vedeckých spoločnostiach, na jeho prínos pre historickú rusistiku a kodikológiu, vzťahy so zahraničím, najmä so stredo európskymi slavistami atď. V rámci tohto kontextu

je zaujímavé analyzovať napr. aj jeho vzťahy s českým slavistickým prostredím. Je menej známe, že to bol práve A. A. Šachmatov, ktorý orientoval Jakobsona na štúdium češtiny a už v roku 1914 plánoval jeho cestu do Prahy, ktorú však prekazila prvá svetová vojna. Šachmatovov ohlas v českom prostredí dokazuje napr. päť nekrológov, z nich najmä rozsiahla stať J. Polívku *Aleksej Aleksandrovič Šachmatov (1864–1920)*,² ktorá bola uverejnená v *Novom Atheneu* a zhodnotila filologický a folkloristický odkaz ruského slavistu.

Júnová konferencia prispela k hlbšiemu pochopeniu zložitej a mnohostrannej osobnosti A. A. Šachmatova a jeho diela, ktoré položilo základy novodobej kultúrnej, areálovej lingvistiky a svojimi podnetmi v oblasti syntaxe ruského literárneho jazyka a rekonštrukcie praslovanskej poetiky inšpirovalo aj neskoršie vedecké generácie ruských formalistov a štrukturalistov. Je iba prínosom, že sa na jeseň uskutočnilo jej pokračovanie, a tak sa zhodnotila a uctila pamiatka tejto výraznej osobnosti ruskej filológie.

Anna Zelenková

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA ČESKÁ LITERATÚRA A FILM

Dňa 17. 10. 2014 sa v Ústave stredo európskych jazykov a kultúr Fakulty stredo európskych štúdií UKF v Nitre uskutočnil druhý ročník medzinárodnej konferencie *Česká literatúra a film*. Ústrednou témou konferencie, ktorej odbornými garantmi boli Tibor Žilka a Miloš Zelenka, bol vzťah literatúry a filmu v českom kultúrnom kontexte. Podujatie bolo organizované v spolupráci s Veľvyslanectvom Českej republiky v Bratislave a za osobnej účasti tajomníka Veľvyslanectva ČR v Bratislave.

Blok dopoludňajších prednášok otvoril Petr Kučera, ktorý sa zamerával vo svojom výklade na problematiku „symbolotvorného lyrizmu próz Bohumila Hrabala ako vzbury proti miznutiu vecí a ľudí“. Hrabala označil ako surrealistického spisovateľa, orientovaného na anglo-americkú poéziu, čo bolo v tých časoch neobvyklé, no napriek tomu nestratil

kontakt so Slovanmi (obdivoval K. J. Erbena a jeho dielo *Kytice*, ktoré je klasifikované ako typické surrealistické dielo). Zaujímavosťou je, že knihy B. Hrabala vyšli asi desať rokov po ich napísaní, kedy autor vytváral už iné diela. Filmové adaptácie Jiřího Menzla vyzdvihujú do popredia len niektoré časti textov B. Hrabala, pričom ich veľmi zjednodušujú. Môžeme to vidieť vo filme *Posťřížiny*. Ten sa snaží publikum prvoplánovo rozosmiať a prekvapiť, no je tu potlačené filozofické zamýšľanie sa nad miznutím ľudí a vecí. Táto rovina sa do filmu nedostala. Aj filmová adaptácia Hra-

² POLÍVKA, Jiří: *Aleksej Aleksandrovič Šachmatov (1864–1920)*. In: *Nové Atheneum* 3, 1921, s. 186–192, 228–240. Štúdiá vychádzala na pokračovanie a zostala nedokončená.

balovho románu *Obsluhoval jsem anglického krále* so sebou priniesla výhrady voči jej režisérovi J. Menzlovi práve pre vnášanie výlučne idylických prvkov do filmu.

Lucia Lendelová sa vo svojom výskume zamerala na teóriu adaptácie, konkrétne definície porovnávala s filmovou adaptáciou poviedky Bohumila Hrabala *Baron Prášil*, ktorou (pod názvom *Sběrné surovosti*) v roku 1965 debutoval režisér Juraj Herz. Žáner poviedky je špecifický (tzv. „hospodská historika“), pričom ide o montáž rôznych výrokov a mikropříbehov, kde zjednocujúcim činiteľom je ústredný protagonist. Vo filmovom spracovaní Lendelová nachádza motívy erotiky a náboženstva, kontrast sakrálneho oproti profánnemu a škaredosti oproti kráse. Komparáciu poviedky a filmovej adaptácie dospela autorka k záveru, že pri adaptácii dochádza k sémantickým posunom a v krátkometrážnom filme určitá časť postáv knižného spracovania absentuje. Ján Gallik, zaoberajúci sa tematikou Karafiátových *Broučkov* v literatúre a animovanom filme, vysvetľuje prítomnosť kresťanskej symboliky, preferenciu fungujúcej a súdržnej rodiny, nutnosť percipientov akceptovať smrť, čo v súčasnosti nie je preferovaný motív v literatúre pre deti a mládež. Kniha *Broučci* sa dočkala aj prekladu do ruského jazyka, kde boli vynechané pasáže s kresťanskou dikciou, pričom Boh bol nahradený kolektívnym duchom. Posledné vydanie *Broučkov* v roku 2010 vydalo Pražské nakladateľství a čo je zaujímavé, knihu vytlačili v Číne. Pri filmovej adaptácii z roku 1995 sa pri výrobe dvanástich epizód použilo sedemdesiat bábok. *Broučci* by v komparácii s dnešnou komerčnou filmovou produkciou nemuseli obstať, ale i napriek tomu mnohé diskusie svedčia o ich obľúbenosti.

Prednáška Hany Timkovej bola venovaná poetike všednosti v československej kinematografii, konkrétne vo filme *Tam na konečné*. Autorka poukázala na prítomnosť neorealizmu v spomínanom filmovom diele. Filmové spracovanie obsahuje naračnú štruktúru piatich základných poviedok, v ktorých rieši problematiku neopätovanej lásky, alkoholizmu, pokrývanej morálky, pocitu samoty. Timková referovala o výrazovej kvalite cyklickosti, melancholickosti, detských aspektoch v tomto diele, kde detstvo spľýva so svetom dospelých, stie-

rajú sa hranice medzi detstvom a dospelosťou. V súvislosti s týmto filmom poukázala tiež na fenomén realizmu, banálnosti, oslavu obyčajnosti a „poézie všedných dní“. Anna Širová-Majkrzak sa vo svojej prednáške zamerala na vystihnutie motívu náboženstva v súčasnej literatúre a dokumentárnej filmovej tvorbe Tomáša Halíka. V úvode nás oboznámila so životopisom Tomáša Halíka, kňazom, ktorého myšlienky sa dostávajú aj do dnešných kázaní. Priblížila nám i charakter jeho kníh, ktorých úspech spočíva v oživení literárnej eseje a pochopenia tzv. „zlatej“ tretej cesty (človek hľadájúci), čiže niečím medzi náboženským fundamentalizmom a militantným ateizmom.

V konferencii sa pokračovalo aj poobedňajším blokom prednášok. Ako prvý vystúpil Miloš Zelenka, ktorý priblížil dielo *Pan Theodor Mundstock* od Ladislava Fuksa, o ktoré, ako sme sa dozvedeli, sa zaujímal ako herec aj Charlie Chaplin. Irena Lehocká prezentovala tvorbu súčasného, komerčne úspešného spisovateľa Michala Viewegha. Ponúkla podrobnú analýzu filmu *Báječná léta pod psa* z roku 1992 a jej komparáciu s románovou predlohou. Filmovú podobu dal tejto knihe Petr Nikolajev, ktorý ponechal vo filmovej adaptácii totožné postavy ako v predlohe. Ako ďalší sa na konferencii predstavil Juraj Malíček. Zúčastneným priblížil prostredníctvom tvorby Miloša Macourka, Václava Vorlíčka a Ondreja Lipského žáner pastiša v českej, resp. československej kinematografii. V poradí štvrtá prednáška z populárnejšieho bloku bola od organizačného garanta celej konferencie Štefana Timka. Jeho príspevok sa zaoberal vývojom a špecifickosťou klasických žánrových paródii v kontexte svetovej filmovej tvorby. Neskôr sa osobitne venoval začiatkom filmovej paródie v Československu. Poslednou prednáškou, ktorá na druhom ročníku konferencie odznela, bola od Pavla Száza o diele Ivana Olbrachta *Golet v údolí* a jeho filmových spracovaniach. Práca sa dotýkala aj kultúry chasidských Židov.

Napokon možno skonštatovať, že i druhý ročník medzinárodnej vedeckej konferencie *Česká literatúra a film* ponúkol mnoho podnetných príspevkov, ktoré z analyticko-interpretáčného hľadiska odkryli viaceré problémy, dotýkajúcich sa kooperácie literárnej predlohy a filmovej adaptácie. Veríme, že

rovnomený zborník vedeckých štúdií, ktorý bude publikovaný v budúcom kalendárnom roku, sa stane cenným príspevkom v oblasti odborného diskurzu, venujúceму patričnú pozornosť literárnej a filmovej produkcii v stredoeurópskom priestore. Pretože i v súčasnosti

platí, že hoci rozdelenie štátu oddelilo český a slovenský národ geopoliticky, potreba kultúrnych kontaktov trvá naďalej.

Magdaléna Barányiová,
Veronika Gulišová, Lucia Machalková

POLSKÁ KONFERENCE O SLOVANSKÝCH LITERATURÁCH

Ústav slovanske filologie Univerzity A. Mickiewiczze v Poznani se ve dnech 5.–6. 12. 2011 stal pozorným hostiteľom medzinárodnej komparatistické konferencie *Mapa kulturowa Nowej Europy (po 1989 roku)*, ktorá sa konala jako konkrétne výstup Komise pro srovnávací studia slovanských literatur při Mezinárodním komitétu slavistů (MKS). Badateľský projekt *Kulturní mapy nové Evropy* dedikovaný XV. kongresu slavistů v Minsku (2013) si kladl za cíl ve dvou fázích zmapovat kulturní a umělecké transformace a revalorizace ve slovanských literaturách v letech 1990–2010, tj. v období multikulturalismu a globalizačních tendencí. Zatímco první etapa představila metodologická východiska a zhodnotila pronikání nejnovějších konceptů jako interkulturních, sociálních a areálových studií do slovanského kontextu, druhá etapa konkretizovala výzkum tří slovanských kulturních makroregionů (1. východní Evropa ve vztahu k Baltu a Rusku, 2. střední Evropa a její proměnlivé hranice a 3. jižní, resp. jihovýchodní Evropa a její rozmanité civilizační oblasti včetně vyrovnávání s islámem) z hlediska estetických modelů a kánonů, slovanských mýtů a stereotypů.

Konferenci, jejímž čestným hostem byla vynikající polská komparatistka, bývalá předsedkyně Komise pro srovnávací dějiny slovanských literatur Halina Janaszek-Ivaničková, uvedlo vstupní slovo hlavního pořadatele a úřadujícího šéfa Komise Bogusława Zielińskiego, který přednesl laudatio na počest jubilantky. Poté ve dvou dnech odeznělo celkem jedenáct referátů, které zahájilo vystoupení Lucjana Suchanka *Rosja, Slowianie, Europa i Zachód*. Kulturologický příspěvek se vrátil k problému, zda Slované tvoří nejen jednotu jazykovou, ale i kulturní, a zda nejde jen o konstrukt politiků? Halina Janaszek-Ivanič-

kova v referátu „*Bad Words*“, czyli kosmopolityzm i nacjonalizm w nowych wariantach, modyfikacjach i wcieleniach. Widziane z perspektywy międzynarodowych kongresów podala ilustrativní přehled dějin komparatistických kongresů, které jsou již přes půl století citlivým indikátorem srovnávacího myšlení o literatuře. Kanadská komparatistka ukrajinského původu Irene Sywenky ve svém vystoupení *Geopolitics of Cultural Space in the Literatures of the Post-totalitarian Central and Eastern Europe: A Comparative Study* zkoumala tzv. lokální aspekt velkých a malých slovanských kultur, které v současném období podléhají procesu globalizace. Autor tohoto článku připomněl v referátu *Europa Środkowa i możliwości komparatystyki literackiej* příklady komparativních inspirací, s nimiž se v slovanské literární vědě dosud pracovalo v omezené míře: koncept imagologie a areálovou metodu historicko-geografického modelování, které se uplatnilo v čtyřdílné publikaci editorů M. Cornise-Popea a J. Neubauera *History of Literary Cultures of East Central Europe I–IV* (2004–2010).

Po sérii metodologicky profilovaných příspěvků přednesla Wiesława Olbrych analytickou sondu „*Moskiewskie*“ eseje *Zygmunta Krzyżanowskiego*, jež přinesla biografický portrét bilingvního esejisty a prozaika Z. Krzyżanowského (1887–1950), který se považoval za Poláka žijícího v emigraci v Rusku a tedy tvořícího „mezi kulturami“. Za hranice literatury a kultury směrem ke geografii a fyzice byl orientováno poněkud spekulativní vystoupení Lecha Miodyńskiego *Wyobrazenia miejsca w symbolice kolektywnej – konteksty metodologiczne, kulturowe i literackie*, které se zabývalo koncepcemi prostoru a jeho ontologickými a axiologickými aspekty v sou-